

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Do studia přišli přátelé prvního českého prezidenta, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla** Jáchym Topol.
Dobrý den.

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

Dobrý den.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

A taky publicista Karel Hvíždala, autor známého knižního rozhovoru s tehdejší vůdčí postavou disentu, který vyšel pod titulem Dálkový výslech. Dobrý den i vám.

Karel HVÍŽDALA, publicista, autor Dálkového výslechu

Dobrý den.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Tak, pánové, jak na vás zapůsobil smuteční ceremoniál na Pražském hradě? Třeba vy, pane Topole.

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

No, já ve zkratce jenom řeknu, že si myslím, že byl důstojný a velkolepý a vlastně troufnu si ještě říct, že **Václav Havel**, který byl znám samozřejmě také jako bohém a veselý člověk, v sobě zároveň měl obrovskou, obrovskou vlastně touhu po řádu a měl rád rituály a ceremoniály, takže si myslím, že to proběhlo, jak mělo.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Že by se mu to mohlo líbit.

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

Netroufl jsem si to říct, jsem ale rád, že jste to řekla. Řekl bych, že ano.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Pane Hvíždalo, překvapilo vás, že přišlo tolik lidí?

Karel HVÍŽDALA, publicista, autor Dálkového výslechu

Mě hlavně překvapilo to, kolik tam bylo mladých lidí a to si myslím, že je velice podstatné, protože donedávna se ještě v některých průzkumech objevilo to, že když se ptali někde na gymnáziu dětí nebo studentů, kdo je **Václav Havel**, takže ti odpovídali nějaký prezident z období komunismu. A najednou prostě půlka těch lidí, aspoň podle těch záběrů, které jsem mohl vidět, protože jsem byl v televizi jenom, tak byli mladí, jako kdyby je to začalo zajímat, což je dobře právě v ten okamžik, když se mluví, že jedna epocha vlastně se smrtí a ne vlastně jenom toho **Václava Havla**, ale i třeba Jiřího Grúši a Arnošta Lustiga, Martina Jirouse a tak dále, končí, protože když ty paralely, které člověka napadaly, že stejně jako Masaryk zemřel v roce 37, když už vlastně ta demokratická republika pomalu začala končit a přetělovala se v tu druhou republiku, takže by jistě nebezpečí mohlo být i teď. A najednou, když člověk tam vidí ty mladé lidi, tak má pocit, že si to nenechají líbit, že třeba ten hlavní odkaz Havlův, to znamená, že by oběti neměly být vypočítatelné a vypočítavé, že ta oběť má být vždycky trochu idealistická. Že člověk má věřit něčemu, co neví předem, jak může dopadnout, takže ti mladí tohle to cítí, a to vidím jako velkou

věc a jsem za to velice rád, že jsem to zažil.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Pane Topole, vidíte tam podobně jako Karel Hvizďala, že mladé lidi burcuje hlavně takové, takový ten nezdolný optimismus **Václava Havla**, že můžou i oni sami něco změnit a že to chtějí udělat?

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

Jo, já myslím, že ta naděje, optimismus určitě, ale zároveň je jaksi druhý pohled té naděje, určitá rozkolísanost. Co je bez chvění, není pevné. To, že **Václav Havel** nikdy neváhal vyjádřit pochybnosti o sobě samém, že vlastně tohle to určitě naprosto i státníka, potentáta zlidštuje. A zároveň ještě dodám, že určitě pro ty mladé lidi je důležitý rozměr osoby **Václava Havla** v tom, že to byl člověk muzický, člověk, který měl rád hudbu, divadlo, že jo, který věděl, co je humor, dokázal se zasmát. Tohle určitě přitahuje.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Několik týdnů před smrtí **Václav Havel** označil v České televizi za své selhání fakt, že se nepodařilo pomocí zkušeností Masarykovy 1. republiky udělat z Česka demokratický stát západního typu, který by vyzařoval něčím novým.

Václav HAVEL

Já nepochybuji, že jsem napáchal množství chyb, ale měl-li bych jmenovat nějakou opravdu velkou, pak tou chybou asi bylo, že jsem daleko důkladněji nesledoval a neprosazoval to pojetí státu našeho vztahu k přírodě, našeho vztahu k památkám, které jsem deklaroval v těch svých prvních takových, řekl bych trošku idealistických projevech, že.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

V tomto posledním rozhovoru pro Českou televizi z kraje listopadu **Václav Havel** taky uvedl, že věří v dobrý osud republiky.

Václav HAVEL

Já osobně mám ten dojem, že se ocitáme v okamžiku jakéhosi přelomu. Souvisí to se střídáním generací. Tady u nás se obvykle tak jednou za 20 let cosi děje, cosi otřásá. A těch 20 let už uplynulo a já mám ten dojem, že jsme před nějakým otřesem k dobrému.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Karle Hvizďalo, vy už jste naznačil, že možná stejně jako Tomáš Garrigue Masaryk zemřel před tím, než se i něco změnilo. Myslíte si, že tentokrát by to mohlo být, jak doufal **Václav Havel** k dobrému ten otřes, který možná přijde?

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

To si netroufám tohle říct, ale chápu, proč to říkal **Václav Havel**, protože cítil, že jeho dny budou brzy u konce a chtěl nám vlít do žil a do krve trochu optimismu, protože cítil, že zase ta blbá nálada tady začíná ovládat část obyvatelstva a občanů. Víc si netroufám k tomu v tuto chvíli říct.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Pane Topole, **Václav Havel** taky v tom zmíněném rozhovoru řekl mimo jiné, že odcizení, které existuje mezi společností a politikou nemůže trvat věčně, nemůže se zhoršovat. Byl byste podobně optimistický v tomto duchu?

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

No, bez, bez naděje se skutečně žít nedá, že a já bych jenom k tomu řekl, že právě ta **Knihovna Václava Havla** vydala knihu Martina Putny, historika, Duchovní portrét **Václava Havla**, kde tedy v závěru samozřejmě dávno před úmrtím Putna píše vlastně o vizi **Václava Havla**. Dává jí lehce pateticky dohromady s vizí Karla IV. a Masaryka vizí duchovního státu, tedy té společnosti, která bude povznesena nad tím národnictvím a nad všemi možnými těmihle negativními antagonismy, a vlastně tvrdí, že tahle ta idea selhala, že tohle se jakoby nepovedlo. Ale zároveň víme, že tohle je ta výzva ke směřování někam, a ta tady zůstává pořád, no.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Mimochodem, pane Topole, jak bude teď fungovat? Vy jste narazil na tu **Knihovnu Václava Havla**, kterou vedete, chystáte nějaké změny, nebo třeba nějaký speciální program?

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

No, s naším ředitelem Marinem Paloušem jsme usoudili, že jediná možnost je vydávat dál dobré knihy a dělat dál dobré pořady, a jakkoli třeba Dálkový výslech Karla Hvíždaly bych doporučil vlastně všem těm mladým, který třeba do zóny Havlova duchovního světa a psaní teprv vstupují, tak my děláme pořady s lidmi, s intelektuály z Havlova okruhu, jako i s těmi daleko mladšími, že jo, pokud u nás vystoupí třeba Tomáš Kafka, Jan Štolba, Erik Tabery, tak si myslím, že je to zcela v intencích vlastně Václavových a zároveň je povinností té knihovny radostnou vytvářet jakýsi klub, prostor pro setkávání.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Pane Hvíždalo, ještě k těm úryvkům z rozhovorů pro Českou televizi. **Václav Havel** mimo jiné uvedl, že občanská společnost se probouzí, je bohatší, než jsme schopni registrovat třeba z novin. On to poukazoval na různých spolicích, o kterých není slyšet a tak dále. Myslíte si, že je to pravda?

Karel HVÍŽDALA, publicista, autor Dálkového výslechu

Je. já občas jedu představovat své knížky nebo z nich číst do různých knihoven po republice nebo školách, nebo přednáším na univerzitě, a tam, když mluvím s těmi lidmi, tak mám pocit, že to je jiné, že v tomhle tom se nemýlí **Václav Havel**, že skutečně, já nevím, naposledy jsem byl třeba v Liberci, v Ostravě, a všude tam takových společenství, která se starají o různé kulturní dění, tak je hodně a dělají to s nadšením a zadarmo a těžko shánějí prostředky na to. A tohle se mi zdá, že funguje. Já bych jenom ještě doplnil Jáchyma Topola, když doporučoval právě teď knihu Dálkový výslech mladým, tak bych chtěl říct, že, protože se všude v novinách píše, že je to vyprodané, takže to není pravda. Nám se podařilo ještě s **Václavem Havlem** udělat kompletní vydání obou těch rozhovorů, to znamená jak Dálkového výslechu, tak Proším stručně, které jste autorizovali, doplnili a tak dále, a vyšlo to v nakladatelství Galen jenom pod názvem **Václav Havel: Rozhovory s Karlem Hvíždalou**. A to je čerstvě na trhu.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Je dobré slyšet, že ještě teď je to k dostání. Já se vrátím přeci jen ještě k tomu, co **Václav Havel** říkal v listopadu letošního roku. On litoval, že se mu nepovedlo, že se mu některé věci nepovedly, myslíte si, že odcházel smířený, pane Topole?

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

Já nedokážu vlastně, jsem o tom přesvědčen, ale to.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Já vím, nemůžete číst jeho myšlenky.

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

Je to trošičku, je to trošičku mystická oblast, do které vstupujeme, ale **Václav Havel** samozřejmě měl obrovský smysl pro tajemno a transcendenci a tohle bych řekl, že.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

A nakolik, myslíte si, ocení současnost nebo možná historie jeho odkaz jako spisovatele nebo dramatika?

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

Karle, musíš mi pomoci s touto otázkou.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Vy jste spisovatel.

Karel HVÍŽĎALA, publicista, autor Dálkového výsledku

No, já bych, já bych ještě navázal na to smíření. Já jsem totiž přesvědčenější a to už jsem řekl, že to nebyla náhoda, že dalajláma přijel tak těsně před tím koncem, že to byla asi tak silná duchovní osobnost, že on potřeboval s ní, nebo pomocí ní se vlastně vyrovnat s tím koncem a on že ho tam doprovodil a smířil, protože když jsme se na něj dívali, on byl už doopravdy velmi slabý, měl vysoké horečky a potřeboval někoho takového, a myslím, že tady v okolí nikoho takového neměl a proto si ho přizval.

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

A ještě bych si troufnul říct, samozřejmě je to moje osobní spekulace, že **Václav Havel** rozhodně neodcházel jako zklamaný. Neodcházel, řekl bych, zklamaný, že dílo se nepovedlo, řekl bych, že ne. Do posledních vlastně dnů, týdnů byl rád obklopen přáteli. Ty svoje narozeniny v Doksu si užil, usmíval se, prostě a byl spokojenější. A já mám pocit, že věděl, že je prostě zaseto, jo.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Říká Jáchym Topol, spisovatel, taky ředitel **Knihovny Václava Havla**. Děkuji taky Karlu Hvížďalovi, publicistovi, spisovatel, že přišel do studia Poledních ozvěn. Pánové, díky, že jste si udělali čas pro vzpomínku na **Václava Havla**. Na shledanou.

Karel HVÍŽĎALA, publicista, autor Dálkového výsledku

Děkujeme za pozvání, na shledanou.

Jáchym TOPOL, spisovatel, ředitel **Knihovny Václava Havla**

Na shledanou.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Polední ozvěny končí.

Ve lví stopě

22.12.2011 Ekonom str. 12 Zoom

Jan Štětka Knihovna Václava Havla

Havlův odkaz dál ponese jeho knihovna, Forum 2000 a Vize 97.

To kalné ráno, to si pamatuj, mé dítě. Refrén slavné básně Jaroslava Seiferta sepsané na paměť úmrtí prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka zná dodnes leckterý Čech. Stal se spolu s Hovory s TGM Karla Čapka součástí masarykovské legendy, a tím i péče o odkaz prvního československého prezidenta.

Také **Václav Havel** zanechává rozsáhlé dílo a odkaz, který má už dnes řadu opatrovatelů. Hlavní institucí pro tento účel je **Knihovna Václava Havla**. Byla zřízena roku 2004 čili rok poté, co **Havel** opustil nejvyšší ústavní funkci. U založení byla jeho manželka Dagmar, sociolog Miroslav Petrusek a současný ministr zahraničí Karel Schwarzenberg. InSTITUTE dosud sídlí v provizorních prostorách na třech adresách v centru Prahy, ale již za půldruhého roku by se měla přestěhovat do historického paláce U Drahomířina sloupu v Loretánské ulici na Hradčanech. Pro knihovnu ho koupil a nechává rekonstruovat investor a byznysmen Zdeněk Bakala (majitel společnosti Economia, která vydává týdeník Ekonom).

Exprezident se kdysi nechal slyšet, že se projektu své knihovny zprvu spíše bránil a teprve časem se s ním identifikoval. „Nejde o to, že bych si chtěl budovat nějaký pomníček, ale o to, aby se knihovna stala jakýmsi ohniskem duchovního, společenského i literárního života pražského,“ vysvětloval.

Po Havlově skonu však knihovna bude muset zastávat obojí funkci. Zatím shromažďuje různé archiválie, například Havlovy projevy, články či poznámky a rovněž dokumenty o něm.

„Po smrti **Václava Havla** se **knihovna** nesoucí jeho jméno musí vyrovnat s novou pozicí,“ připomíná její ředitel Martin Palouš. „Nechceme být pouze shromážděním všech havlovských dokumentů, ale i živým místem pro setkávání všech, kdo se cítí již nyní či v budoucnosti budou osloveni jeho myšlenkami a činy,“ zdůrazňuje. Nedávno Knihovna uspořádala například už třetí ročník soutěže o nejlepší studentský esej.

Po vzoru Masaryka a Beneše Často se připomíná, že myšlenka prezidentských knihoven pochází z USA. Je to pravda, nicméně **Havel** není první hlavou našeho státu, která tuto ideu převzala. Už Tomáš Garrigue Masaryk založil 23. července 1932 Ústav T. G. M., a to jako nadaci, jejímž úkolem bylo spravovat a doplňovat knihovnu (200 tisíc svazků) a archiv (1000 kرتونů) prvního československého prezidenta. Ústav měl rovněž pokračovat v redigování Masarykových spisů a umožňovat externí studium vědeckých pracovníků. Masaryk své nadaci daroval písemnosti, rozsáhlou sbírku prezidentských darů a rovněž cenné papíry v hodnotě 10 milionů korun. Roku 1938 získal Ústav i vlastní budovu.

Osud instituce byl však brzy zpečetěn. Nejdříve nacistickou okupací během níž byly fondy deponovány v Klementinu (a sbírky rozkradeny). A podruhé hned roku 1954, kdy ji zrušil komunistický režim. Masarykovy písemnosti se tehdy dostaly dokonce do Ústavu marxismu leninismu, kde zůstaly veřejnosti nepřístupné. Ústav TGM obnovil až v roce 1990 právě prezident **Havel**, bývalé sídlo už ale nezískal a dnes funguje pod hlavičkou Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd ČR.

Také Edvard Beneš sbíral archiválie k založení svého ústavu. Ten nakonec vznikl až roku 1950 v Londýně. Ovšem po smrti Benešova kancléře Jaromíra Smutného v roce 1964 byl uzavřen. Je přitom pozoruhodné – a v poměrech současné české politiky jen těžko představitelné – že až do roku 1948 stál druhý československý prezident Beneš v čele Ústavu TGM. Dnes je Benešův archiv (spolu s písemnými pozůstalostmi jiných politiků) rovněž v péči Masarykova ústavu Akademie věd.

Státní Masaryk, soukromý **Havel** Na rozdíl od této instituce, financované dnes státem, bude **Knihovna Václava Havla** žít ze soukromých peněz. Podnikatel Bakala počítá s tím, že projekt bude stát 200 milionů korun.

„Je nám hluboce líto, že se **Václav Havel** nedožil dokončení budovy **knihovny**. O to raději však jsme, že byl u jejího vzniku, podílel se osobně na jejím vzhledu, obsahu i poslání,“ uvedli manželé Zdeněk a Michaela Bakalovi pro server iHNed.cz,

Založení prezidentské knihovny přitom chystá – ještě v době výkonu nejvyšší ústavní funkce – i druhý prezident České republiky Václav Klaus. Podle Hospodářských novin projevil zájem spolufinancovat tento projekt skupina PPF Petra Kellnera.

Ředitel Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd ČR Luboš Velek se ovšem netají jistými obavami z toho, že Havlův a nejspíše i Klausův archiv a knihovna budou v péči soukromých institucí. „Při vší úctě k mecenášům, nikdo neví, co by s dokumenty bylo, kdyby sponzoři z jakýchkoli důvodů přestali tyto knihovny financovat. Badatelé možná zaznamenají i menší dostupnost archiválií než ve státních archivech, které jsou na vědecké bádání specializovány. A rovněž se obávám, že o písemnosti nemusí být náležitě postaráno jak po stránce archivářské, tak technické,“ uvedl Velek pro týdeník Ekonom.

Podle jeho slov by bylo lepší, kdyby tak významné celky, jako je Havlova pozůstalost, byly uloženy v nějakém státním archivu. Forum, Vize, Dobrá vůle Odkaz **Václava Havla** budou ovšem nadále rozvíjet i další organizace, které založil za svého života. Například mluvčí Nadace Forum 2000 Filip Šebek potvrzuje, že tato instituce pořádající v Praze už od roku 1996 setkání světových vizionářů bude pokračovat v tradici. „Považujeme Forum

2000 za část Havlova duchovního odkazu. Připravujeme teď 16. ročník, který má téma Média a demokracie. To ještě letos vymyslel **Václav Havel**, který byl v programovém vedení fóra," uvedl Šebek.

Je jisté, že o Havlův odkaz bude dál pečovat i Nadace manželů Václava a Dagmar Havlových Víze 97 pořádající kromě jiného kulturní akce v centru Pražská křižovatka. Havlovu pečeť ponese dál i charitativní projekt Výbor dobré vůle Olgy Havlové.

Úmrtím bývalého prezidenta se pro přenos jeho odkazu otevírá i další oblast, která byla až dosud tabu. Jméno **Václava Havla** budou moci nově nést různá veřejná prostranství i instituce. Projeví se i v tomto tendence navazovat na tradici první republiky, kdy skoro v každém městě bylo náměstí nebo škola TGM? Zatím se po listopadu 1989 projevovala v tomto směru spíše „přejmenovávací“ zdrženlivost daná masovým ideologickým zneužitím tohoto nástroje úcty v době komunismu.

Pojmenovat po **Havlovi** ulici chce lotyšská metropole Riga, v Hradci Králové už zvažují přejmenovat náměstí Svobody v centru města. První pražskou vlaštovkou je zatím návrh filmového režiséra Fero Feniče, aby ruzyňské letiště neslo jméno Letiště **Václava Havla**. Jak tato iniciativa – asi případnější než návrh skupinky aktivistů z letošního února pojmenovat letiště po americkém exprezidentovi Ronaldu Reaganovi – dopadne, těžko říci. Každopádně je alespoň obtížné si představit, že by eventuální privatizaci Letiště **Václava Havla** mohlo provázet tolik pozemkových spekulací, jako když se roku 2008 chystala privatizace Letiště Praha.

Místa, která jsou v Praze spjata s přímým Havlovým působením (Rašínovo nábřeží, Národní třída, Hradčanské náměstí, Anenské náměstí), mají natolik zavedené historické názvy, že jejich přejmenování asi nepadá v úvahu. Havlovou ulicí by se ovšem mohla stát Dělostřelecká ulice ve Střešovicích, kde stojí vila manželů Havlových. Ostatně, exprezident se letos na podzim stal čestným občanem Prahy 6.

Věrní zůstaneme Pro podporu Havlova odkazu je důležitá i forma jeho pátečního státního pohřbu. Velkolepé rozloučení s TGM v roce 1937 se stalo generačním zážitkem, jehož detaily si pamětníci vybavují dodnes.

Hlavní projev tehdy pronesl Masarykův nástupce Edvard Beneš a jeho poslední dvě slova se stala i heslem odboje za nacistické okupace: „Volám vás všechny bez výjimky, od leva do prava, od poslední vísky až k tomuto hlavnímu městu, od Aše až k Jasině... Prezidente-Osvoboditeli, odkazu, který jste vložil do našich rukou, věrní zůstaneme.“ Organizátoři pohřbu **Václava Havla** neskrývají, že právě tady hledají inspiraci. Nejdříve loučení v soukromém prostoru (kdysi Lány, dnes Pražská křižovatka), pak loučení na Hradě, dělová lafeta vezoucí rakev – tato masarykovská a kvůli předválečné době i poněkud vojenská tradice se nejspíše stane i tradicí havlovskou.

Je to vhodné? Politická reprezentace improvizuje a lepší vzor po ruce neměla. Týdeník Ekonom již loni v dubnu po tragickém pádu letadla s polskou delegací v čele s prezidentem Lechem Kaczyńským zjišťoval, zda mají nejvyšší čeští ústavní činitelé nějaký plán, kde a s jakými poctami by měla spočinout těla příštích hlav našeho státu. „Asi je to chyba, ale přiznám se, že jsem o těchto věcech dosud nepřemýšlel,“ uvedl tehdy například místopředseda senátu Petr Pithart. „Asi bychom ale neměli vymýšlet nic nového, a pokud možno, se vměstnat do zdejších skromnějších tradic,“ řekl. Příprava pohřbu **Václava Havla** jeho představu potvrzuje.

O mamince

22.12.2011 **Instinkt str. 32 Rozhovory**

Knihovna Václava Havla

Nikdo se tomu nevyhne, když chce jakkoliv popsat **Václava Havla**. Je synem silné matky. Boženy Havlové, rozené Vavrečkové. Povíдали jsme si o ní krátce před prezidentovými sedmdesátými narozeninami, v hospodě na Národní třídě, kousek od jeho kanceláře. Dal si guláš a malé pivo.

Maminka vás jako dítě motivovala spíš chválou nebo káráním?

Nepamatuji si na chvíle nějakých ovací. Nicméně si vzpomínám, jak jsem byl sledován, jak byl můj život od dětství prožíván, jaká starost o mě byla. A cítil jsem velkou nervozitu z kroků, které by mohly být z matčina úhlu pohledu nepatřičné, a naopak tichou radost z jakýchkoliv mých úspěchů.

* Mrzí vás, že se nedožila vašeho prezidentství?

Velmi. Měla by z té kariéry stokrát větší radost než já.

* Dávala najevo, že chce, abyste byl úspěšný?

Takto přímo to nikdy samozřejmě neřekla, protože byla inteligentní bytost, ale bylo to cítit. Vzpomínám si například, že jsem měl v roce 1964 první zahraniční premiéru své hry v západoberlínském Schillerově divadle, hráli Zahradní slavnost a pozvali mě. Přijel jsem do Berlína a kdo tam nebyl – moje maminka.

* Což vás překvapilo?

Připadalo mi nevhodné, aby si autor přivezl na premiéru maminku, a tak jsem trochu vzdoroval jejímu přání odjet do Berlína. Ale ona to chtěla vidět a mít jaksi pod kontrolou, jak se vyvíjí moje životní dráha. Myslím, že do té doby měla dojem, že jsem takové trochu bohémské budižkničemu, a teprve když viděla, že mé hry hrají a ještě k tomu v západní cizině, což nebylo tehdy vůbec obvyklé, byla spokojená. Prosadila si to a cestu si sama zaplatila. To je celkem bezvýznamná příhoda, která ale dobře ilustruje matčinu touhu, aby synové něco dokázali.

* Dával jste mamince číst svoje básničky?

Myslím, že ano. Byly psány rukou, v jediném exempláři, a mám pocit, že jsem jí celý soubor svých úplně prvních textů v pozdějším věku daroval jako takovou rodinnou památku.

* Stěžovala si někdy, že se musela vzdát své profese malířky?

Nutno říct, že upřímně chtěla být malířkou. Studovala na akademii u V. V. Nováka, znala se s malíři své generace, souputníky ze studií, například se Šímou, jehož obraz, který jí daroval, mám. V těchto kruzích bylo ovšem těžko myslitelné, aby manželka podnikatele měla své umělecké zaměstnání. Toho se musela vzdát. Takže pak už malovala jen občas a hlavně pro nás s Ivanem – třeba tu známou ilustrovanou abecedu.

* Vyprávěla vám maminka, jak se poznala s otcem?

Mám dojem, že to bylo velmi cenzurované. Možná se setkali na bále, nevím.

* Jak chodila oblékaná?

Rodiče mívali večer společenské povinnosti, kam jsme my děti nechodily, a já si vzpomínám, že když odcházeli, byla maminka navoněná a mívala černé šaty a na nich jednoduchou, ale krásnou brož. Paní Božena Havlová musela být skutečně mimořádná. Zůstala po ní a k ní zvláštní účta, kterou pěstuje jistým způsobem manželka Ivana **Havla** – Dagmar. Pokračuje například v tradici vést knihu hostů, kteří k Havlům přicházeli na večeri, v níž je kromě podpisů také celé menu, které se podávalo, jak vypadala výzdoba stolů, a snad i to, o čem šla řeč. Paní Havlová si léta dopisovala také s přítelem svého syna Václava – Jiřím Kuběnou. Dopisy zůstaly zachované a vlastní je **Knihovna Václava Havla**. Byt na nábřeží, kde oba synové Boženy Havlové vyrůstali, byl původně dvoupatrový, totalitní režim ho ovšem rodině po kouscích odkrojoval, až jim nakonec zbyl malinký byt. Nicméně z domu je nikdy definitivně nevyhnali. Několik let před i po revoluci v posledním patře domu bydleli v rozděleném bytě oba bratři s manželkami. Měli společnou halu. Dveře, které vedly z Václavova obýváku do Ivanova bytu, se nikdy nazamykaly. A tak čas od času Olga používala velký stůl v původní jídelně, kde kdysi staří **Havlovi** pořádali večere.

* Dbala maminka na to, co nosíte na sobě?

Když jsem byl malý, zcela určitě, ale výraznou vzpomínku, že bych později byl perzekuován kvůli oblékání, nemám. Jen vím, jak v naší rodině vzbudilo pohoršení, když jsem v jedenácti nosil klobouk, což byla pubertální móda, znak velkého frajerství. To maminka nesla nelibě.

* Měla svoji kamarádku?

Ano, měla dvě tři permanentní kamarádky, jedna z nich byla paní Eva Outratová, druhá paní Eva Grégrová, manželka potomka slavného vydavatele Eduarda Grégra. Jezdívaly k nám na Havlov, vídaly se na různých návštěvách, kdy se odpoledne konalo pro dvacet lidí cosi, co bychom dneska nazvali flámem bez alkoholu.

* Jak zvládala maminka znárodnění rodinného majetku?

Oba rodiče snášeli znárodnění velmi statečně. Mnoho drobných živnostníků páchalo sebevraždu, ale já jsem si u rodičů ani jejich přátel, kteří patřili k velkoburžoazii, nevšiml, že by to nesli tragicky – řekl bych, že to nesli docela sportovně. Jeden detail z února 1948 mám ale v paměti a vím, že to tehdy matku dost zaskočilo. Každý týden chodila do Lucerny k řezníkovi pro maso, až jí jednoho dne řezník řekl: Nemůžu vám to, paní Havlová, dát – zakázali nám to. A tak se vrátila domů s pláčem a řekla: Ani tu kost už mi nedali.

* Dovedl byste odhadnout, koho by dnes volila?

Pochybuju, že by volila ODS. Pochybuju, že by volila ČSSD. Nejspíš by volila zelené nebo jinou malou stranu. Ale nevím, opravdu nevím.

* Jaký měli vztah rodiče?

Matka byla doma pánem situace. Tak to ostatně v naší rodině chodí v každém manželství; muži se starají o dějiny kosmu a politiku a doma vládou dámy.

* Měli se s otcem rádi?

Určitě, táhli to spolu celý život a otec byl na matku velmi vázaný. Kdykoliv se o ní zmínil potom, co zemřela, zlomil se mu tak zvláště hlas. Nesl to velice špatně, proto jsme ho s Ivanem donutili psát paměti. A on se vzpamatoval, ožil a napsal hezké paměti. Přežil maminku o deset let. Ona byla opravdu obdivuhodná bytost, měla spoustu předností a možná tím nás bezděky jakoby zaléhala. Musel jsem se z toho vlivu vymanit.

* Svatbou s Olgou?

Taky. Vzal jsem si ji za zády rodičů. Hned po svatbě jsme odjeli na třítydenní dovolenou a já jsem napsal „Dopis otci“, v němž jsem to podrobně vysvětlil. Věděl jsem, že matka nebude mít radost. Olga byla proletářské dítě bez střední školy a nenaplnovala tedy představu mé matky, že si vezmu nejméně Rothschildovou, která bude mít navíc doktorát z Harvardu a z Princetonu. Maminka neměla nic konkrétního proti Olze, bylo to prostě něco jako třídní předsudek.

* Dokázala se ho zbavit?

Ano. Než umřela, řekla Olze, že ji má ráda, a požádala ji, aby se o mne dobře starala.

* To se opravdu stalo?

Byl jsem u toho.

* Proč zemřela tak mladá – v sedmapadesáti letech?

Měla rakovinu. Musela to tušit, ale nešla k doktorovi, nechtěla nás tím zatížit. Nakonec jsme ji donutili jít ke známým doktorům, a ti už nám jen řekli, že je to neoperovatelné a neléčitelné. Začalo to v hrtanu, ale přerostlo do celého těla. Matka nesnášela pomyslení, že je někomu na obtíž, a muselo pro ni být strašné, když byla už téměř nehybná a mohla jíst jen kašičky.

* Jak jste se dozvěděl, že zemřela?

Volal mi kamarád doktor Fučík, který maminku hospitalizoval na Karlově náměstí, a řekl mi, abych přijel. Čekal mne před nemocnicí, vzpomínám, jak jsme spolu jeli mlčky výtahem do druhého patra, kde mi předali matčiny svršky. Procedura asi nezbytná, ale dost hrozná.

Foto popis| Chodila do Lucerny k řezníkovi pro maso, ale jednoho dne se vrátila domů s pláčem a řekla: Ani tu kost

už mi nedali.

Foto autor| foto: archiv i. **havla**

Foto popis| Obětavě a s chutí se věnovala svým synům. Božena Havlová byla výtvarně nadaná, vyráběla pro kluky malovanou abecedu, zdobila jim pokoj, pořádala fotoalba...

Zpytovaná česká realita

22.12.2011 Instinkt str. 100 Scéna
Knihovna Václava Havla

Letos vydané české knihy se docela často zabývají hodnotami, ke kterým český člověk vzhlíží. I ta podle nás nejzajímavější, **Václav Havel**: Duchovní portrét v rámu české kultury 20. století (Revolver Revue), se tématu hodnot dotýká. Literární historik Martin C. Putna nenapsal jen obyčejný životopis, ale snažil se zmapovat celé kulturní a duchovní prostředí, z něhož bývalý prezident pochází a ve kterém žil. Ukázal jeho osobu v kontextech a poněkud odlišně, než byla do té doby vnímána. Svoji práci opřel o mimořádně pečlivé studium dostupných zdrojů, zároveň ale píše čtivě a čtenáře nezahlučuje fakty. Kreslí obrazy lidí, událostí a uskupení, kteří **Václava Havla** ovlivňovali: od dědečka Václava, nadšeného spiritisty, který se přátelil se svéráznou myslitelkou Annou Pammrovou, přes otce Václava M. **Havla**, zednáře a sympatizanta americké unitářské církve, až ke Kampademii či Foru 2000. A nutí vás přemýšlet o hodnotách, o kterých je dobré přemýšlet.

Možná častěji než dřív se letos čeští autoři pouštěli do reflexí současného Česka a kroutili hlavou nad tím, jak podivná je někdy ta naše česká realita. Michal Viewegh po pěti letech vydal svůj druhý deník s názvem Další báječný rok (Druhé město) a ke konci roku ještě stihl publikovat thriller brodicí se českým politickým bahnem Mafie v Praze, k němuž mu dodal inspiraci investigativní novinář Jaroslav Kmenta. O mnoho laskavěji a s humorem pohlížel na život v české kotlině Zdeněk Svěrák ve svých Nových povídkách (Fragment) a s Pavlem Kosatíkem jsme se mohli ponořit do úvah o české národní povaze na stránkách jeho čtivých Českých okamžiků (Torst). Skandálem roku se stala Tajná kniha (Motto) Ireny Obermannové, jež rozpoutala debatu, zda milenec v její próze je či není **Václav Havel**, a Irena Dousková volně navázala na knihu Oněgin byl Rusák a napsala hořkokomický román Darda (Druhé město). Petra Soukupová vydala svůj nový román Marta v roce vetřelce (Host) o devatenáctileté dívce, která se proti své vůli stane matkou, a polský čechofilní novinář Mariusz Szczygiel přišel po bestselleru Gottland s další knihou Udělej si ráj (Dokořán, Máj). Díky ní se můžeme sami sebe ptát, jak se nám Čechům žije bez Boha. Miloš Urban vydal nový román Boletus arcanus (Argo), který je variací na téma Věc Makropulos neboli: je dobré mít vše, co si jen můžeme přát?

Letošní Magnesii Literu v kategorii próza a také Cenu Josefa Škvoreckého získal román Martina Ryšavého Vrač (Revolver Revue) a pro vavříny si naprosto oprávněně sáhl i Jan Balabán se svou zádušnou prózou Zeptej se táty – odnesl si za ni hlavní Magnesii Literu. Čtenářům se naopak nejvíc líbil román Hany Andronikové Nebe nemá dno (Odeon) vyprávějící o jedné zvláštní cestě na dno vlastní duše a Markéta Baňková se stala Objevem roku díky svým fyzikálním bajkám ze života Straka v říši entropie (Petr Prchal). Cena Jiřího Ortena pro mladého autora do třiceti let putovala do rukou Františky Jirousové. Její román Vyhnanci (Eroika) je generační výpověď a hledáním odpovědi na otázku, zda je vůbec možné smířit svět ateistických dekadentů se světem víry a křesťanské etiky.

Foto autor| foto: archiv empresa medi a

Foto popis| Literární historik a kritik Martin C. Putna tři roky vedl **Knihovnu Václava Havla**, věnuje se literární esejistice a mapuje dějiny katolicismu